

Pravda a víra u Anselma

Ve slavné Anselmově formulaci najdeme především důraz na to, že porozumění (Karfíková překládá „nahlédnutí“) musí být vedeno „vírou“, a víra sama se vztahuje – spolu s láskou – k pravdě jako ke svému „předmětu“, tj. k něčemu, co je dáno ze strany boží. Anselm se nechce pokoušet o pronikání, prozkoumávání pravdy v její výsosti (Karfíková „výšinách“), ale spokojuje se aspoň s porozuměním částečným (*desidero aliquatenus intelligere veritatem tuam*). Jen proto může „víru“ postavit proti „pravdě“ tak, že bez víry nelze pravdě porozumět (Karfíková: pravdu nahlédnout). Relativní oprávněnost jeho výroku „*nisi credidero, non intelligam*“ spočívá ovšem v něčem, co Anselm sám vlastně nemá na mysli, protože pravda je pro něho něco daného, hotového (je u Boha a přichází od Boha). Anselmovu formulaci můžeme proto zachránit pouze pod podmínkou, že přeinterpretujeme jak termín „pravda“, tak i termín „víra“ a „věřiti“: bez spolehnutí na to, že porozumění je možné, k žádnému porozumění nemůžeme dospět. Ale to platí pro každé porozumění (nahlédnutí se mi nelíbí, protože to příliš připomíná řecké „zírání“, *theoria*). Cílem resp. „předmětem“ porozumění však není pravda sama, protože pravda se nemůže stát cílem a tím méně předmětem žádného porozumění, žádné teorie (nahlédnutí) (to je pak aristotelský předsudek, jímž posunul Platónovo chápání filosofie jako lásky k moudrosti resp. k pravdě a udělal z toho „vědění pravdy“; to Anselmovo zdůraznění lásky vedle víry je ještě dobře platónské). Cílem je porozumění skutečností ve světle pravdy, nikoli pravdě jako samostatné a ode všeho ostatního izolovatelné „nejvyšší skutečnosti“. Svěřit se této pravdě a spoléhat na ni znamená vskutku věřit, ale víra je víra dělající, a pravda je normou a kritériem toho, jak víra dělá a jak rozumí (nahlíží).

(Písek, 040618-2.)